

Att svära i kyrkan

(funderingar över: Ulf Gröhn; Kombinationsavel, avelsarbete och raser)

Ulf har med sin artikel reagerat på källmaterial vars ena författare sedan 34 år är chef för ett biforskningsinstitut och den andra en andra man på samma institution. Eftersom jag var inblandad (översättning, utverkning av materialet för publicering osv), vill jag komma med några anmärkningar.

I det sammanhanget (se ovan vem

Yrkesbioglarnas debattsida. Du har säkert massor av åsikter om hur det borde vara. Hör av Dig till redaktören per brev, telefon eller fax. Du får skriva under signatur om Du vill men namnuppgift måste alltid medfölja för redaktörens kännedom.

Jag anser att

som skrivit kritiserat material) ifrågasätter jag lämpligheten av att skriva: "...Det är ju också horribelt och måste ha sin grund i ett mycket diffust tänkande. Men här klickar det tydligen för många som sysslar med bin". Det enda jag kan komma fram till är att här måste det ha klickat i omdömet som inte bidrar till vederhäftigheten.

Ulf skriver: "Nu är det ju så, att parar man dobermannpinscher med dobermannpinscher så får man dobermannpinscher men parar man buckfastbi med buckfastbi så får man - buckfastbi."

Nu är det ju så att om man har en homozygot linje och man korsar buckfast med buckfast, då får han buckfast. Samma villkor gäller för hundar: korsar man en tysk dobermann med en svensk dobermann får man dobermann. Kruket är att om man korsar tysk buckfast med svensk buckfast får man visserligen buckfast men man får inte avkomor med garanterat väldefinierade egenskaper för att den tyska buckfasten är förmodligen inte homozygot med den svenska.

Ulf betonar gång på gång i sina artiklar vikten av att ha en hundra procentig kontroll över parningen. Problemet är att majoriteten av biodlare håller på med friparning för husbehov. Frågan är vilka utklyvningseffekter man får när man i närheten har (10-15 kilometer - drottningen flyger upp till 5 km till parningsplatsen, en drönare upp till 10 km- dvs täckningsområde 700 kvadratkilometer) en buckfast. För

att inte tala om eftersvärmar som kan flyga 20-30 km (och sprida drönare).

Översatt från rotwellskan (homozygot/heterozygot): parar jag en snäll vovve med en dobermann så chanserna är stora att någon kommer att bli biten förr eller senare. (Se

bild. Man ser konsekvenserna av att författaren vände ryggen till en Nordisk Champion av rasen dobermann).

Om vi stannar en stund här: för att bestämma rastillhörighet hos bin, finns det en standardiserad metod. Man mäter upp ett 40 tal morfologiska tecken och matar in dem i ett avancerat datorprogram som beräknar diverse kluster och spottar ut en tredimensionell graf med detta "moln" placerad i rymden (x,y,z axel).

Detta "moln" måste vara väldefinierat och täcka ett visst område som "tillhör" rasen i fråga. Gör man detta med en buckfast är detta "moln" utsmetat i andras bin's områden. Alla begriper ju att man kan inte ha en ras inom rasen. Eller hur?

Broder Adam själv har sagt att hans bin är olika varje år, för att selekteringsarbete ständigt pågår. Dvs - det morfologiska "cluste;avtrycket" är olika från år till år.

Skall man förkasta en i hela världen gängse tillämpad metod för att den dels inte passar buckfast och dels på grund av att någon i Sverige tycker att det är horribelt och diffust sätt att tänka? Eller skall vi istället för att tillämpa samma metod som används i hela världen börja klassa buckfast som ras bara på grund av att Ulf säger att så är fallet och lita på det? Låter inte det som en horribel och diffus metod?

Ett Mendeliansk fråga: Krainer är som alla vet - mörk. Ponerar man korsar den med ligustican och får ut ett bi som har 97,5% morfologiska tecken tillhörande krainer, men gul till färgen. Är det krainer eller ligustican?

Skulle man avla fram ett antal generationer för att STABILISERA dessa egenskaper - vad skulle man skapa? Enligt Ulf: en ny ras.

Min fråga: till vad nytta? Skall man kalla den Fuckbast(ard)?

Jag vill inte sträcka mig så långt, men många vill inte definiera buckfast ens som en hybrid. Det är ett kombinationsbi (som kan vara olika år från år).

Raser hos bin har enligt hävd alltid varit naturliga geografiska raser som gick att skilja morfologisk. Det går att leka Skaparen och "konstruera" (se ovan) en ny "ras". Den uppfyller tyvärr inte de taxonomiska krav som tillämpas på alla andra raser.

Helt naturligt måste te sig följdfrågan om man klarar av att agera Broder Adam och hålla ett bruksbi vid liv av samma kaliber som han klarade av? På Internet ställer sig en kanadensisk biodlare frågan (efter

att ha spenderat två veckoslut på diskussion med Broder Adam) om kanadensiska buckfastodlare (och här kan man dra paralleller med Sverige) klarar av att producera samma produkt som han (B.A.) klarade i Devon UK.

Det är inte bara så att 5 veckors gamla valpar ser nästan likadana ut oavsett ras. Man försökte på Texas A&M göra en DNA analys hos 29 olika hundraser för att se hur de skiljer sig från varandra. Bland 28 har man inte bara misslyckats att särskilja springer spaniel från vargen (det var bara italiensk marengo som hade signifikanta skillnader), men man kunde inte ens säga om hundar från samma ras tillhörde samma ras. Hos hundar kan man se hur snett kan det gå när man försöker ändra på en viss egenskap och man råkar ut för "övertäckningar" man "inte hade en aning om". Ändringar i färgen har exvis även sidoeffekter på temperament. Ju mera "förädlad" ras, desto mera ärftliga sjukdomar. Skall vi medverka till dylikt hos bin?

Vargen heter *Canis lupulus*. Dobermann, schäfer, tax, osv alla heter *Canis lupulus familiaris*.

Det finns *Apis m. var. carnica* och *Apis m. var. ligustica* osv. Hur är det med buckfast?

Högsta internationella organet för hundavel delar upp hundar i rasgrupper. Brukshundar, fågelhundar osv. Dvs i en och samma grupp har man schäfer, rottweiler dobermann osv. Om vi tar exvis brukshundar : det enda de har gemensamt (bortsett från att förfadern var varg) är att de kan användas som polishundar. Skall man utifrån den filosofin dra paralleller i biodlingen? Skall man avla sönder bina som man gör med hundarna och som alla kunde se - det står inte rätt till hos många hundraser.

Jag har på TV sett en film om kattavel i USA. De har OCKSÅ dragit fram nya "raser". Hårlösa, korta krumma taxben (en lägenhetsskatt behöver ju inte fånga möss och klättra i träd), osv. Det var de

mest horribla och vämjeliga saker jag någonsin sett. De lekte Skaparen de med.

Ulf skriver: "Så länge det finns naturliga genbanker (där inget planerat avelsarbete förekommer)... " och: "Det närmaste en naturlig genbank, som man kan komma -som jag vet- är öarna Läsö resp Kangaroo Island för nordiskt resp liguriskt bi."

Jag har en känsla att om man skulle lägga fram detta påstående - med betoning på "där ingen planerat avelsarbete förekommer" - för biodlarna på Kangaroo Island så det närmaste man skulle komma till är förmodligen det att man fick ducka...

Ulf skriver: "Vi bör ge dem, som vill ta arbetet med att bevara ursprungliga raser allt stöd, men icke av rasromantiska skäl utan av rent krassa ekonomiska."

Vilka andra krassa ekonomiska skäl finns än att hindra biodlare att fripara sina bin och tvingas köpa buckfast med garanterat kontrollerad parning?

Eller ett ännu bättre exempel. Vad har Elgonbin för berättigande? Skall man kalla dem också för ras? Hur är det egentligen med framtidsutsikterna? Antingen avlar man på befintligt material - och till slut blir det inavel eller man "förnyar" (med vadå???) och då är det varken den "ursprungliga" buckfast eller Elgon. Då är det bara en kommersiell be-teckning.

Om man menar att kombinationsavel ger en bättre avkastning - och det är det enda vi är ute efter - då borde vi ta steget ut och istället för att skapa nya raser borde vi syssla med avsiktliga bastarder enbart, för att heterosis effekten ger den största momentana avkastningshöjningen.

Ulf skriver : "Eftersom odlingslandskap och övriga villkor för bi-skötseln ständigt genomgår förändringar, kommer också nya typer av bin att behövas."

När jag försökte utröna vilka landskapskrav kan tänkas fick jag veta att under stenåldern odlade man inte raps.

Ett bi är en fantastisk flexibel organism som klarar det mesta på egen hand. Stenålder ligger 10 000 tusen år tillbaka. Bin har funnits redan för 80 miljoner (Butler); 15 miljoner (Savning) år tillbaka och bevisligen klarat bra mycket större förändringar än stenålder - raps. För dagens europeiska bi har istiden (500 000 år tillbaka) haft den största betydelsen där större delen av Europa var täckt med is och biet har trängts till relativt litet område runt Medelhavet varifrån de spreds under uppvärmningen av klimatet till mellan och norra Europa.

Kom ihåg hur fast vissa egenskaper sitter. När senast var bina utsatta för skogsbrand? Ändå styr vi dem med pusten.

Det som vi huvudsakligen behöver (bortsett från nu aktuella varroafrågan) är ett klimatanpassat bi vi kan fripara. Det sistnämnda är viktigt, för att gissningsvis var 20:e biodlare klarar av (eller sysslar med) drottningodling. Gissa hur är det hos resten? I de flesta länder producerar man cirka 5% !!! drottningar av antal bisamhällen som uppfyller krav som Ulf ställer som villkor.

Ulf skriver : "Jag måste ... att ställa frågan till er som bestämt er för att bara arbeta med rena ursprungliga raser: Kommer ni att överväga möjligheten att plocka in de gener som ger denna egenskap i er stam?"

Trots att jag här i denna skrift försöker hålla mig borta från raspreferenser måste jag konstatera att krainer kanske ligger bra till. För att så mycket jag vet så de första 'skymten' (även om det är långt till resistansen) av att bin som börjar visa tecken på att ge sig på varroan har rapporterats från USA där man har konstaterat att krainer av jugoslavisk ursprung visade detta, likaså pratas det om samma beteende hos

krainer i Österrrike. Sak samma hos en slovakisk krainerlinje.

Ulf skriver: "Utan tillgång till rena raser skulle det bli mycket svårt att skapa nya kombinationslinjer." och: "När de sista rena reserverna är borta....."

Här kommer det som jag uppfattar som den största faran och problemet. Det är så att jag varken är rasfantast eller buckfasthatare. Pondera att jag skulle bo i ligustican's naturliga utbredningsområde. Tänker jag fel om jag tycker att där behövs/passar varken krainer eller buckfast? Där räcker ju att odla på ligustican och man bara "förädlar" den. Vilket land ligger sämre till när det gäller utrotning av naturliga genpools och riskerar att snart alla bin är korsningar med okänd ursprung : ett land där man har beslutat att antingen hålla sig till en enda ras som passar landet eller man försöker hålla olika raser åtskilda? Eller landet där man har: buckfast, elgonbin, krainer, ligurican, ligustikan, montikolan, nordisk bi och det som kaukasiska bin lämnade efter sig - UTAN ATT BEHÖVA TA HÄNSYN till sina grannar?

När jag pratade med Ulf har han medgett att i Sverige hamnade t.o.m. bin med ganska stora scutelata anlag (scutelata + ligustican = mördarbin). Är vi betjänta av att de kommer på drift?

Måste vi verkligen ha en sandlåda där man i hobby syfte korsar till höger och vänster bara för att ha kul, etablera en nisch och skylla på rapsen? Sedan när finns det i Afrika raps och odlar man verkligen raps på Kangaroo Island? Icke. Övervintrar bin på Kilimanjaro såsom vi behöver? Inte det heller. Så det argument att man "måste" importera bin från fjärran kan vi avskryta. De har VERKLIGEN inget gemensamt med den förändrade svenska landskapsbilden. Det är en rökridå.

Varför skall vi hålla på med

kombinationsbin överhuvudtaget? Måste vi verkligen vara självdestruktiva och bastardisera och smeta ut de raser (huvudsakligen hos grannar) som redan finns?

Prof. Ruttner har en gång sagt : "Ju sämre ens korsningar är desto mera intensivt söker man efter ett bättre bi". Skall jag vara riktigt giftig och elak? Hur dåliga bin har man egentligen för att man åker för att hämta nya ändå från andra sidan av globen? Jag ber om ursäkt - men jag kunde inte låta bli. Jag såg liksom en parallell.....

OBSERVERA: jag är inte mot all import som sådan. Ibland behövs importen för att införa eller förbättra egenskapen hos en BEFINTLIG ras. Sådana måste ske planmässigt i ett visst exakt syfte med välutförd riskanalys (man lär sig bl.a. av andras misstag och inte UPPREPAR dem !! Se scutelatan.).

För att få fram något bra innebär det att plocka fram plusvarianter och sortera bort minusvarianter. Det skall vara cirkus 1 av 6 (minst) eller 1 av 10. Dvs från ett tillräckligt brett urval och underlag. Hur skall det gå till hos dem som köpte 1 eller 2 drottningar från den senaste importen? Det är ett typiskt exempel på den sandlåda jag pratar om.

Det som jag är emot är en kombinationsavel oavsett hur bra man behärskar Mendellagar eller inte. Med kombinationsavel påtvingas man diffusa anlag man har i grannskapet.

Kunskapen borde användas konstruktivt - till allas nytta. Inte bara för en sluten krets och i kortsiktiga kommersiella syften eller för att man vill ha roligt på andras bekostnad. Renrasavel kan man ägna sig åt även om man inte besitter Ulf's kunskaper.

Istället för hundparallellen kan jag dra några andra paralleller:

Rosparrallellen.

Man framställer nya sorter av rosor - hela tiden. Större delen sker i kommersiellt syfte - man lägger ju rabarber på en nisch man är ensam om. Det är inte frågan om allmännyta.

Det är frågan om modenycker. De flesta nya "MODERNA" sorter doftar inte ens !!!

Risparallellen.

Jag vill minnas de för tidiga hurra-rop när man skapade nya rissorter. De skulle "lösa" alla problem med svält i sydostasien (och inte bara där). De skulle ge större och flera skördar. Idag vet man att man måste gödsla extra med specialgödsel och massanvända pesticider som fick utvecklas enkom för de nya rissorterna. De säljs av utsädesproducenter. Avkastning bönderna får från de nya rissorter MINUS utgifter för gödsel och pesticider ger samma gamla pengar. De enda som tjänar på det (monopol = nisch) är de som säljer utsäde/gödsel/pesticider. Det har även andra effekter. Man hade tidigare 200 olika rissorter (som man inte får odla om man vill köpa nytt utsäde) mot 3-5 idag. På grund

av gödslingen/pesticider går det inte att odla fisk i risodlingarna.

Är inte buckfast egentligen bl.a. en nischfråga? Jag vet. Ligustikan och krainer är OCKSÅ en nischfråga, men är det stört omöjligt att börja diskutera hur skall man störa sina grannar på minsta möjliga sätt? Utan att man använder argument som - rasromantiska skäl, pastorala böjelser eller gömma sig bakom Mendel's lära?

Svenska kennelklubben råkade i blåsväder. Ligger SBR bättre till? Skall SBR verka enbart för biodlarnas väl? Skall de inte se till binas väl?

Måste man stoppa huvudet i sanden och inte våga starta rasdebatt för att man vet att man råkar i hetluften? Skall man se till att befrämja svenska biodlare som till större delen friparar eller är det viktigare att gå fri från debatten?

Jag anar utgången. Många kom-

mer att tycka utifrån den anförda tiraden (buckfast, elgon, kaukasbiet, krainer, ligurika, ligustika, montikola, nordisk bi....) att lite "städning" och diskussion inte skulle skada. Fast det får ju inte beröra ens egen ras.....

Olda vancata

Genmäle från Ulf Gröhn:

I polemik går jag inte, men en kommentar är på sin plats:

Jag har tydligen inte bara svurit i kyrkan; jag har även spottat i det allra heligaste.

Jag ber läsarna: -Nöj er inte med de lösryckta citaten, utan läs vad jag har skrivit. För övrigt gör jag inte reklam vare sig för buckfastbiet eller för mig själv.

Ulf Gröhn

(Därmed sätter vi punkt för denna debatt för den här gången). □